24/03/2026

Ο ρόλος της Εκκλησίας και των Μονών στην Επανάσταση του 1821

/ Γνώμες

Το έτος 2021 που διανύσαμε, συμπληρώθηκαν διακόσια χρόνια από την έναρξη της Ελληνικής Επανάστασης. Πρόκειται για τον εορτασμό ενός από τα πιο σημαντικά γεγονότα της νεοελληνικής ιστορίας, καθώς συνδέεται με την ίδρυση του νέου ελληνικού κράτους.

- *Της Μαρίας Σκλειδάς (Αρχαιολόγος, ΜΑ Θεολογίας, υπ. Δρ Θεολογικής Σχολής Αθηνών)*

Η Ελληνική Επανάσταση του 1821 ήταν η ένοπλη εξέγερση την οποία διεξήγαγαν οι σκλαβωμένοι Έλληνες κατά του οθωμανικού ζυγού, με σκοπό την απελευθέρωση από την τυραννία των Οθωμανών και τη δημιουργία ελεύθερου, ανεξάρτητου κράτους. Πρόκειται για ένα γεγονός ύψιστης σημασίας για την πορεία της νεώτερης Ελλάδας, καθώς, μετά από μακροχρόνιους αγώνες δέκα ετών, οι Έλληνες κατόρθωσαν να αποκτήσουν ένα ανεξάρτητο κράτος με διεθνή αναγνώριση.

Ο στόχος των Ελλήνων για την ίδρυση ελεύθερου κράτους έλαβε τη σχετική στήριξη από τις ξένες δυνάμεις, αλλά και ο Τύπος της εποχής δεν έμεινε αδιάφορος, καθώς με ποικίλους τρόπους προωθούσε το ελληνικό ζήτημα. Έπειτα, οι κοινωνικοί φορείς του έθνους των Ελλήνων, όπως είναι η Εκκλησία, οι έμποροι, η Φιλική Εταιρεία, οι στρατιωτικοί, οι πλοιοκτήτες υποστήριξαν με κάθε τρόπο και μέσο τον αγώνα και την προσπάθεια αυτή, άλλος σε μικρότερο και άλλος σε μεγαλύτερο βαθμό.

Όσον αφορά, γενικότερα, τη συμβολή της εκκλησίας, και ειδικότερα του κλήρου, στον αγώνα των Ελλήνων κατά του οθωμανικού ζυγού, αυτή ήταν πολύ σημαντική, καθώς υπήρξε εμπλοκή του ανώτερου και κατώτερου κλήρου. Σχετικά με αυτό, είναι γνωστό ότι πολλοί ιερείς-αρχιερείς αγωνίστηκαν, θυσιάστηκαν και έδωσαν

τη ζωή τους στην προσπάθειά τους να συμβάλλουν στην απελευθέρωση της πατρίδας τους, όπως είναι ο Αρχιεπίσκοπος Αθηνών Διονύσιος, ο Επίσκοπος Σαλώνων Ησαΐας, ο Γερμανός, Επίσκοπος Παλαιών Πατρών, ο Ναυπλίας και Άργους Γρηγόριος Καλαμαράς, ο Αδριανουπόλεως Δωρόθεος, ο Μητροπολίτης Κρήτης Γεράσιμος Παρδάλης, ο Πατριάρχης Γρηγόριος Ε’. Ταυτόχρονα, ο κατώτερος κλήρος, οι απλοί ιερείς διαδραμάτιζαν καθοριστικό ρόλο στη ζωή των κοινοτήτων των Ελλήνων, καθώς προσπαθούσαν να ασκούν το ιερατικό και φιλανθρωπικό τους έργο και να συμβάλλουν στο δύσκολο αγώνα της καθημερινής ζωής των συμπατριωτών τους.

Έπειτα, το Οικουμενικό Πατριαρχείο αποτελούσε ένα εκκλησιαστικό οργανισμό που έλαβε προνόμια από το οθωμανικό κράτος. Συγκεκριμένα, ο Πατριάρχης ήταν θρησκευτικός ηγέτης των ρουμ μιλέτ, της κοινότητας δηλαδή όλων των Ορθοδόξων της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.

Στη συνέχεια, το έργο των μονών στον ελληνικό χώρο, καθόλη τη διάρκεια της οθωμανικής κατοχής, δεν αφορά μόνο στην ενίσχυση της πίστης και στη διατήρηση της ελληνικής γλώσσας, αλλά ταυτόχρονα οι μονές συνέδραμαν καθοριστικά, τόσο στην προετοιμασία, όσο και στην ενίσχυση και διατήρηση του αγώνα. Ειδικότερα, η προσφορά τους ήταν μεγάλη σε ανθρώπινο δυναμικό, καθώς πολλοί καλόγεροι οπλίστηκαν και συμμετείχαν έμπρακτα στις εξεγέρσεις του αγώνα. Πιο συγκεκριμένα, ιερές μονές έγιναν ορμητήρια για την απελευθέρωση του Έθνους, εστίες περίθαλψης τραυματιών, προσφύγων και γυναικόπαιδων, αποθήκες πολεμοφοδίων και προμηθειών, κέντρα συγκέντρωσης ερανικών χρημάτων για την κάλυψη των αναγκών του αγώνα, ενώ επιπλέον, εκκλησίες και μονές παρείχαν χρηματικά ποσά, αλλά και χρυσό και αργυρά σκεύη προς εκποίηση.

Χαρακτηριστικές περιπτώσεις τέτοιων μονών αποτελούν οι Μονές Γρηγορίου και Ιβήρων του Αγίου Όρους, η Ιερά μονή Ευαγγελισμού της Θεοτόκου Σκιάθου, η Ιερά Μονή Ζωοδόχος Πηγή Πόρου, η Ιερά Μονή Μαλεβής, η Ιερά Μονή Μεγάλου Σπηλαίου, η Ιερά Μονή Οσίου Δαυίδ στην Εύβοια, η Ιερά Μονή Παμμεγίστων Ταξιαρχών Αιγιαλείας, η Ιερά Μονή Ταξιαρχών Αιγίου, η Ιερά Μονή Φανερωμένης Σαλαμίνας, η Ιερά Μονή Φιλοσόφου κ.λ.π.

Σύμφωνα με τα παραπάνω, αντιλαμβάνεται κανείς ότι οι μονές αναδείχτηκαν σε εκπαιδευτικούς φορείς αλλά και σε τόπους μαρτυρικής, αδιάκοπης αντίστασης και ένοπλης εξέγερσης κατά του εχθρού, από όπου αναδείχτηκαν φωτεινά παραδείγματα αυτοθυσίας και μεγάλες ηρωικές μορφές του αγώνα. Έπειτα, επίσημες πηγές αναφέρουν πολλών ειδών διώξεις που υπέστησαν οι ιερείς-αρχιερείς, όπως είναι βασανιστήρια, φυλακίσεις, εκτελέσεις, θάνατοι σε τόπους μαχών, αλλά και παντός είδους ταπεινώσεις και εξευτελισμούς.

Η πιο σημαντική, ωστόσο, συμβολή της εκκλησίας και των μοναχών στον αγώνα για την αποτίναξη του τουρκικού ζυγού, κατά τη διάρκεια του εθνικοαπελευθερωτικού αγώνα του 1821, ήταν η προσπάθεια απαλλαγής και απελευθέρωσης από κάθε είδους εσωτερική επιβολή και δουλικό πνεύμα, αλλά και η διατήρηση του ορθόδοξου φρονήματος των Ελλήνων.

Καταλήγοντας, όπως προκύπτει από τα παραπάνω, ο αγώνας για την ανεξαρτησία των Ελλήνων αποτελεί μία από τις λαμπρότερες στιγμές της ελληνικής ιστορίας.

Κατά τη διάρκεια του αγώνα αυτού κληρικοί και μοναχοί διαδραμάτισαν καθοριστικό ρόλο στην εξέγερση του υπόδουλου Γένους, από κοινού με όλους τους αγωνιστές του 1821, οι οποίοι θυσίασαν τις ζωές και τις περιουσίες τους, προκειμένου εμείς να μπορούμε να απολαύσουμε τα οφέλη της εθνικής ανεξαρτησίας, της ελευθερίας και της ευημερίας. Με αφορμή, λοιπόν, τον εορτασμό της επετείου της Ελληνικής Επανάστασης και της συνακόλουθης απελευθέρωσης από τον τουρκικό ζυγό, μας δίνεται μια καλή αφορμή και ευκαιρία, να σταθούμε με σεβασμό, αυτοσυνειδησία και υπερηφάνεια απέναντι σε αυτό το μεγάλο γεγονός, και να δώσουμε την υπόσχεση στον εαυτό μας, ότι σε περίπτωση που παραστεί οποιαδήποτε εθνική ανάγκη, που θα διακυβεύονται η ελευθερία του έθνους μας και η εδαφική ακεραιότητα της πατρίδας μας, θα επιδείξουμε το ίδιο αγωνιστικό πνεύμα, σθένος και ηρωικό φρόνημα.

Πηγή: pemptousia.gr